

УДК 371:371.422

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Анотація. В статті обґрунтовується процес формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри на засадах фасилітації і конгруентності педагогічного процесу. Проаналізовано зміст поняття фасилітації і конгруентності, висвітлені результати експерименту щодо визначенням величин індексів вольової саморегуляції у процесу формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри. Виявлений взаємозв'язок між психологічними процесами і професійно-пізнавальним інтересом через сегменти чуттєвого пізнання.

Ключові слова: професійно-пізнавальний інтерес, фасилітація, конгруентність, чуттєво-когнітивний досвід, вольова саморегуляція.

Анотація. В статье обосновывается процесс формирования профессионально-познавательного интереса будущих дизайнеров к развитию профессиональной карьеры на принципах фасилитации и конгруэнтности педагогического процесса. Проанализировано содержание понятия фасилитации и конгруэнтности, освещенные результаты эксперимента относительно определением величин индексов волевой саморегуляции в процессе формирования профессионально-познавательного интереса будущих дизайнеров к развитию профессиональной карьеры. Выявленная взаимосвязь между психологическими процессами и профессионально-познавательным интересом через сегменты чувственного познания.

Ключевые слова: профессионально-познавательный интерес, фасилитация, конгруэнтность, чувственно-когнитивный опыт, волевая саморегуляция.

Annotation. In the article the process of forming of professionally-cognitive interest of future designers is grounded to development of professional career on

principles of facilitate and congruence of pedagogical process. Maintenance of concept of facilitate and congruence is analysed, lighted up results of experiment relatively by determination of sizes of indexes of volitional self-regulation in the process of forming of professionally-cognitive interest of future designers to development of professional career. Educated intercommunication between psychological processes and professionally-cognitive interest through the segments of perceptible cognition.

Keywords: professionally-cognitive interest, facilitate, congruence, perceptible experience, volitional self-regulation.

Актуальність дослідження проблеми формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри визначається необхідністю забезпечення можливості безперервного навчання дизайнерів протягом життя в умовах активних змін дизайнерської галузі та швидкого оновлення професійних знань.

Метою статті є обґрунтування процесу формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри на засадах фасилітації і конгруентності педагогічного процесу.

Аналіз останніх досліджень. Загалом, проблему розвитку пізнавальних інтересів розглядали науковці А. Гебос [3], Є. Дубинчук [4], В. Г. Максимов [5], С. Рубінштейн [6], Г. Щукіна [7] та інші. Науковці зазначають, що характерними особливостями пізнавального інтересу є його усвідомленість, емоційність, особлива вольова спрямованість до пізнання. Інтерес як прояв розумової і емоційної активності особистості розглядається у працях С. Рубінштейна [5]. На думку В. Орлова [3] інтерес підвищує можливості пошукового характеру. Г. Щукіна [6] вважає, що інтерес викликає продуктивну роботу і сприяє усвідомленій самостійності.

Під час професійного навчання, майбутній дизайнер засвоює рівно стільки, скільки у нього виникло питань, тобто наскільки він був активний у навчальному процесі. Тобто, кожен студент бере від занять рівно стільки матеріалу, скільки проявлено їм свідомості при його сприйнятті. За такого

підходу, формування професійно-пізнавального інтересу дизайнерів до професійної кар'єри має ґрунтуватися на засадах розвитку пізнавальної активності через вплив на свідомості майбутніх фахівців[3].

Реалізація такого завдання можлива при умові створення особливого педагогічного середовища, що забезпечує особливу взаємодію, спрямовану на актуалізацію пізнавальної активності та свідомості майбутнього фахівця. У педагогіці це явище носить назву фасилітації, що з англійського (to facilitate) означає полегшувати, сприяти, створювати сприятливі умови. Головне завдання фасилітації у процесі формування професійно-пізнавального інтересу дизайнерів до професійної кар'єри полягає у забезпеченні здатності особистості до інтенсивного пошуку знань.

Розробку концепції фасилітації розпочав у 50-х рр.. ХХ ст. К. Роджерс разом з іншими представниками гуманістичної психології. Зокрема, у його працях фасилітація вивчається як вид педагогічної взаємодії, в ході і в результаті якої, за певних умов, здійснюється усвідомлений, інтенсивний і продуктивний саморозвиток суб'єктів навчання.

Розглянемо процес формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до професійної кар'єри на засадах концепції фасилітації. По-перше, формування професійно-пізнавальних інтересів майбутніх дизайнерів до професійної кар'єри має включати наступні складові, зокрема: дидактичне обґрунтування цілей і змісту підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри, це відбір та структурування змісту навчального матеріалу відповідно до принципу ускладнення професійних функцій; забезпечення певного рівня випередження складності змісту від рівня наявної підготовки з метою створення сприятливих умов для розвитку майбутніх дизайнерів; забезпечення високого наукового й методичного рівнів викладання та організації навчального процесу; оснащення навчального процесу технічними й дидактичними засобами навчання; створення підґрунтя позитивного ставлення до змісту й процесу навчання.

По-друге, формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри на засадах фасілітації має відбуватися за певних умов педагогічного керівництва, де педагогу необхідно зайняти позицію не «над», а «разом» зі студентами. За такого підходу створюються умови для організації дослідництва, а це сприяє формуванню професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів та їхньої пізнавальної активності.

По-третє, реалізація концепції фасілітації при формуванні професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до професійної кар'єри передбачає створення ряду умов щодо конгруентності педагогічного процесу. Конгруентність у педагогічному процесі сприяє забезпеченню рефлексії взаємодії, що визначається положення «замість того, щоб демонструвати власний розум і знання, викладачу слід покластися на те, куди веде його студент». Конгруентність (*congruensis*) у перекладі з латинської мови означає відповідність, співмірність, співпадання. Загалом конгруентність проявляється в певній відповідності внутрішніх установок особистості та виявляється у тому, що нею декларується. Конгруентність це складний психологічний феномен, що забезпечує співмірність наявних переконань особистості вчинкам, які вона здійснює, відповідність морально-етичних норм і правил, які вона сповідує та відповідність внутрішнього психологічного змісту особистості тому, що нею проповідується й демонструється.

За такого підходу, конгруентність у педагогічному процесі формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до кар'єри передбачає використання лише тих методів, що відповідають індивідуальним особливостям майбутніх фахівців. Таки методи надають можливість використання психосемантичного підходу до професійної підготовки, що реалізується у вигляді квазіпрофесійної діяльності.

Конгруентність формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнерів до професійної кар'єри на засадах фасілітації

досягається за рахунок визнання безумовної цінності особистості та створення обстановки, в якій відсутнє зовнішнє оцінювання. Педагог створює умови творчості, де кожен студент розвивається на засадах самобутності і неповторності у всіх проявах, незалежно від стану і поведінки. Такий підхід уможливорює психологічну свободу, що надана під час навчання і сприяє самовираженню та креативності майбутніх дизайнерів.

Переорієнтація системи професійної підготовки на засади фасилітації і конгруентності забезпечує формування професійно-пізнавального інтересу до професійної кар'єри за рахунок зміни внутрішнього чуттєво-когнітивного досвіду майбутніх дизайнерів. Така зміна відбувається при умові організації пізнавальної діяльності майбутніх дизайнерів на чуттєвому рівні. Чуттєво-когнітивний досвід майбутніх дизайнерів формується за допомогою педагогічного впливу на чуттєвий рівень пізнання особистості, що важливо для дизайнерської професії.

Чуттєве пізнання характеризується психічними процесами [1]. Наявність взаємозв'язку між психологічними процесами і професійно-пізнавальним інтересом приводить до висновку, що якщо ми бажаємо сформувати пізнавальний інтерес, організовуючи пізнавальну активність особистості, необхідно сформувати в ній ті психологічні функції, які пов'язані з інтересом, зокрема: мислення, емоції, свідомість, воля. А це можливо при умови використання таких методів і форм навчання, що уможливають розвиток самостійності, критичність, гнучкості, майбутніх дизайнерів, прийдуть формуванню глибини, широти та швидкості їх мислення. Зміна внутрішнього чуттєво-когнітивного досвіду майбутнього дизайнера сприятиме формуванню професійно-пізнавального інтересу до розвитку професійної кар'єри.

Фасилітація і конгруентність педагогічного процес формування професійно-пізнавального інтересу дизайнерів до професійної кар'єри передбачає використання лише психосемантичних методів, що відповідають індивідуальним особливостям майбутніх фахівців.

За такого підходу, у ході експериментальної роботи ми використовували інтегративний практикум як психосемантичний метод професійної підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри. Завданням такого практикуму було засвоєння майбутніми дизайнерами методів збирання, обробки і аналізу інформації стосовно пошуку роботи та формування у них здатності долати невдачі, що виникають на співбесіді з роботодавцями. А метою інтегративного практикуму є творче породження знань самими студентами щодо кар'єрного розвитку, можливостей реалізації кар'єрних стратегій та їх особистісне включення у цей процес. Перевірка ефективності практикуму здійснювалася через контроль за процесом формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнера до професійної кар'єри. З цією метою проводився моніторинг сформованості професійно-пізнавального інтересу майбутніх дизайнера до професійної кар'єри. Результати моніторингу оброблялися за допомогою методики виявлення і оцінки вольової саморегуляції особистості, що уможливорює визначення здатності до стійкого функціонування в умовах професійної діяльності і навчання, спрямованість на досягнення максимальної ефективності своєї власної діяльності, уміння і досвід контролю за своїм станом, поведінкою, діяльністю.

Обробка результатів велася за визначенням величин індексів вольової саморегуляції за пунктами загальної шкали (В) та індексів за субшкалами наполегливості (Н) та самовладання (С). Кожен індекс – це сума балів, отриманих при підрахунку збігу відповідей з ключем загальної шкали чи субшкали. Рівні вольової саморегуляції визначаються порівнянням із середніми значеннями кожної шкали. Якщо вони складають більше половини максимально можливої суми збігань, то цей показник відображає високий рівень розвитку загальної саморегуляції, наполегливості чи самовладання. Для шкали В ця величина становить 12 балів, для шкали Н – 8 балів, для шкали С – 6 балів.

Первинна діагностика вольової саморегуляції майбутніх дизайнерів до початку експерименту свідчить про низький бал розподілу величин індексів вольової саморегуляції за пунктами загальної шкали та індексів за субшкалами (рис. 1). Для шкали В рівень вольової саморегуляції майбутніх дизайнерів становить від 2 до 10 балів; для шкали Н – від 2 до 7 балів; для шкали С – від 1 до 5 балів. Такі значення властиві для чутливих, емоційно нестійких, вразливих, невпевнених у собі особистостей. Рефлексивність у них не висока, а загальний фон активності, як правило, знижений. Їм властива імпульсивність та нестійкість намірів. Це може бути пов'язано як з незрілістю, так і з вираженою витонченістю натури, не підкріпленою здатністю до рефлексії та самоконтролю.

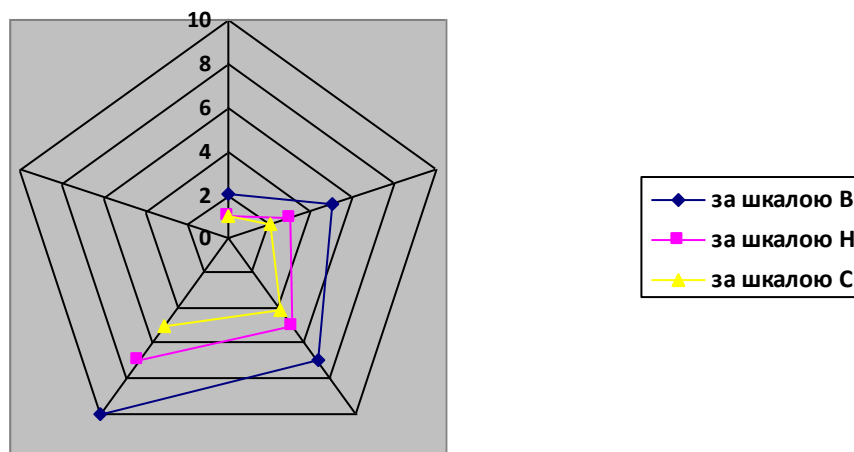

Рис. 1. Розпід величин індексів вольової саморегуляції майбутніх дизайнерів до експерименту.

Після впровадження інтегративного практикуму розподіл величин індексів вольової саморегуляції за пунктами загальної шкали та індексів за субшкалами збільшився. Про це свідчить про наступні результати (рис. 2).

Як свідчить результати розрахунків за шкалою В збільшення відбулося від 12 до 23 балів, за шкалою Н – від 9 до 15, за шкалою С – від 7 до 12 балів.

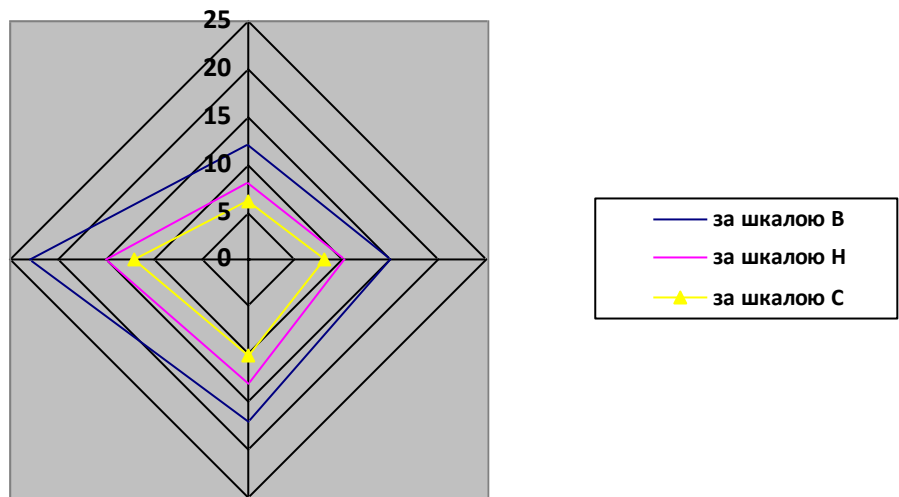

Рис. 2. Розпід величин індексів вольової саморегуляції майбутніх дизайнерів після експерименту.

Виявлення таких змін здійснювалося за допомогою анкети вивчення мотивів навчальної діяльності та опитувальника вивчення рівня пізнавальної активності Б. К. Пашнева. За результатами дослідження було виявлено, переважає середній рівень пізнавальної активності (67%), із низьким рівнем пізнавальної активності – 13% досліджуваних, а із високим – 20%. Як показують результати розподілу провідних мотивів навчальної діяльності є мотиви матеріального благополуччя. Для аналізу особливостей взаємозв'язку рівня пізнавальної активності з домінуючими мотивами навчання нами було проведено статистичний аналіз результатів дослідження за допомогою методу лінійної кореляції Пірсона. Було виявлено наявність позитивного кореляційного зв'язку між рівнем пізнавальної активності та домінуючим пізнавальним мотивом навчання. Ці дані є свідченням того, що зі зростанням рівня пізнавальної активності домінуючими мотивами навчальної діяльності виявляються пізнавальні мотиви у навчанні. Тобто розвиток внутрішньої мотивації у навчанні, бажання навчатись заради пізнання, набуття нової інформації прямо пропорційно залежить від рівня пізнавальної активності.

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що переорієнтація системи професійної підготовки на засади фасилітації і конгруентності забезпечує формування професійно-пізнавального інтересу до професійної кар'єри. Фасилітація вивчається такий вид педагогічної взаємодії, що уможливорює

усвідомлений, інтенсивний і продуктивний саморозвиток суб'єктів навчання. Формування професійно-пізнавального інтересу до професійної кар'єри на засадах фасилітації і конгруентності відбувається за рахунок зміни внутрішнього чуттєво-когнітивного досвіду майбутніх дизайнерів. Така зміна відбувається при умові організації пізнавальної діяльності майбутніх дизайнерів на чуттєвому рівні. Чуттєво-когнітивний досвід майбутніх дизайнерів формується за допомогою педагогічного впливу на чуттєвий рівень пізнання особистості, що важливо для дизайнерської професії. Формування професійно-пізнавального інтересу дизайнерів до професійної кар'єри на засадах фасилітації і конгруентності передбачає використання відповідних психосемантичних методів, що мають стимулювати індивідуальні особливості майбутніх фахівців.

Література:

1. Алексєєва С. В. Наукові теорії розвитку професійної кар'єри в сучасних концепціях професійної педагогіки. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. Київ – Вінниця: Планер, 2014. Вип. 38. С. 100–103.
2. Алексєєва С. В. Формування готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2012. Вип. 16, кн. 2. С. 3–12.
3. Гебос А. И. Психология познавательной активности учащихся (в обучении). – Кишинев: Штиинце, 1975. – 104 с.
4. Дубинчук Е.С. Активизация познавательной деятельности учащихся средних профессионально-технических училищ в процессе обучения. – К.: Высшая школа, 1987. – 101 с.
5. Максимов В. Г. Формирование профессионального интереса у студентов педагогических вузов в процессе педагогической практики: Автореф. дис... канд. пед. наук. –М. 1976. – 17с.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. – СПб: Изд-во «Питер», 2000. – 253 с.
7. Щукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе: учеб. пособие. / Щукина Г.И. – М.: Просвещение, 1999. – 185 с.